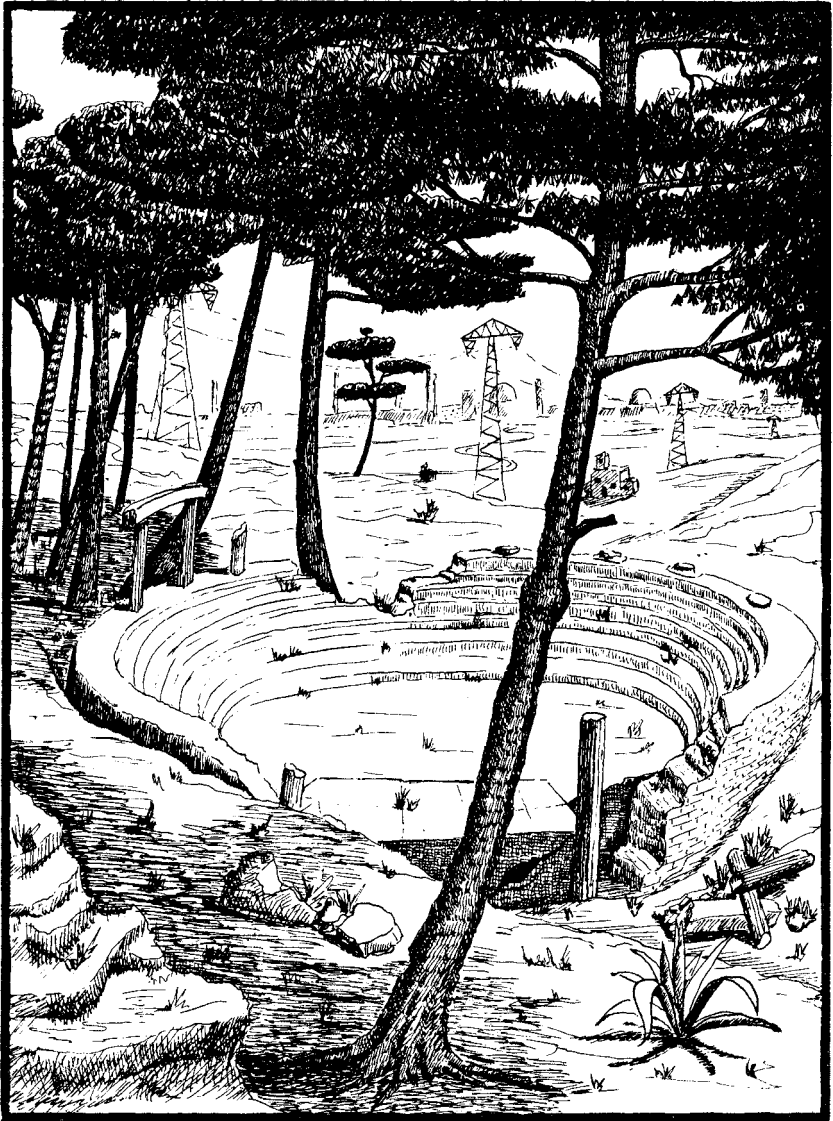

PIRMA DALIS

MOMO IR JOS BIČIULIAI

PIRMAS SKYRIUS

Didelis miestas ir maža mergytė

Seniai, seniai, kai žmonės dar kalbėjo visai kitomis kalbomis, šilčiuose kraštuose jau buvo didelių ir puikių miestų. Ten stovėjo karalių ir imperatorių rūmai, ėjo plačios gatvės, vingiavo siauros gatvelės ir skersgatviai, į dangų kilo dailios šventyklos su auksinėmis bei marmurinėmis dievų statulomis, šurmuliavo margaspalvės turgavietės, kuriose galėjai įsigyti visokiausių šalių prekių, plytėjo plačios gražios aikštės, kur žmonės rinkdavosi aptarti naujienų, pakalbėti arba pasiklausyti, ką kiti kalba. Bet svarbiausia – ten buvo didelių teatrų.

Tie teatrai atrodė kaip šių dienų cirkai, tik buvo pastatyti vien iš akmeninių blokų. Žiūrovų eilės pakopomis kilo aukštyne nelyginant kokiame milžiniškame piltuve. Žiūrint iš viršaus, tie pastatai vieni buvo apskriti, kiti ovalo, dar kiti pusapskritimo formos. Žmonės juos vadino amfiteatrais.

Kai kurie iš jų buvo dideli kaip stadionas, kituose tilpo tik keli šimtai žiūrovų. Buvo puošnių, išdabintų kolonomis ir visokiausiomis figūromis, ir visiškai paprastų, be jokių puošmenų. Stogų tie amfiteatrai neturėjo, viskas vykdavo po atviru dangumi. Prašmatniuose teatruose viršum žiūrovų eilių būdavo ištempti paausuoti kilimai, saugantys publiką nuo spiginančios saulės ar netikėto lietaus. Paprastuose teatruose žmonės tam tikslui naudojo šiaudinius arba nendrinčius demblius. Žodžiu,

teatrų prašmatnumas priklausė nuo žmonių išgalių. Bet turėti kokį nors teatrą visi norėjo, nes buvo aistringi klausytojai ir žiūrovai.

O klausantis jaudinančių arba kad ir komiškų scenoje vaizduojamų dalykų, jiems atrodydavo, kad tas vaidinamas gyvenimas kažkokių paslaptingu būdu yra tikresnis negu jų pačių kasdienis gyvenimas. Ir jie su malonumu stengėsi išiklausyti į tą kitą tikrovę.

Nuo to laiko praslinko tūkstantmečiai. Anų laikų didmiesčiai išnyko, šventyklos ir rūmai sugriuvo. Vėjas ir lietus, šaltis ir karštis nuzulino ir išgraužė akmenis, netgi didžiųjų teatrų vietoje liko tikrai griuvėsiai. Suskeldėjusiose sienose dabar savo monotonišką giesmę traukia cikados, kurių klausantis atrodo, tarsi žemė alsuotų per miegus.

Bet vienas kitas tų senų didmiesčių liko didmiesčiu ir ligi šių dienų. Žinoma, gyvenimas čia dabar kitoks. Žmonės važinėja automobiliais ir tramvajais, turi telefoną ir elektrą. Tačiau šen bei ten tarp naujų pastatų dar gali pamatyti užsilikusias kelias anų senų laikų kolonas, vartus, gabalą sienos arba net kokį amfiteatrą.

Kaip tik viename tokiame mieste ir gyveno Momo.

Pietiniame to didmiesčio pakraštyje, ten, kur prasideda laukai, o lūšnelės ir kiti statiniai eina vis skurdyn, pasislėpę vienoje pinių giraitėje riogso nedidelio amfiteatro griuvėsiai. Jau ir anais senais laikais tas teatras nebuvo prašmatnus, jau tada jis buvo, taip sakant, vargšų teatras. Mūsų dienomis, tai yra tuo metu, kai prasidėjo Momo istorija, tie griuvėsiai buvo beveik visiškai

užmiršti. Tik keli senovės mokslų profesoriai žinojo apie juos, bet nebesidomėjo jais, nes ten nebebuvo ko tyrinėti. Tie griuvėsiai nebuvo kokia nors įžymybė, kuri būtų galėjusi lygintis su kitomis, esančiomis tame mieste. Čia retkarčiais užklysdavo vienas kitas turistai, palaipiodavo po žole apžėlusias suolų eiles, paerzeliuodavo, paspragsėdavo fotoaparatais, kad turėtų prisiminimui kokią nuotrauką, ir vėl nueidavo savais keliais. Tada į akmeninį apskritimą vėl grįždavo tylą, o cikados pradėdavo kitą savo nesibaigiančios giesmės posmą, kuris, beje, niekuo nesiskyrė nuo ankstesnio.

Dažniau čia pasimaišydavo tik aplinkiniai žmonės, kurie žinojo apie šį keistą apskritą pastatą. Čia jie ganydavo ožkas, vaikai apskritosios aikštės viduryje žaisdavo sviediniu, ir kartkartėmis vakarais ten susitikdavo įsimylėjėlių porėlės.

Tačiau vieną dieną tarp žmonių pasklido kalbos, kad pastaruoju metu griuvėsiuose kažkas gyvenęs. Buvo sakoma, kad kažkoks vaikas, veikiausiai mergaitė. Mat tiksliai pasakyti niekas negalėjo, nes tas padaras buvo keistokai apsitaisęs. Vardas lyg Momo ar panašiai.

Pažiūrėti Momo iš tikrųjų keistokai atrodė, ir žmonės, vertinantys švarą bei tvarką, ją išvydę, be abejo, galėjo šiek tiek išsigąsti. Ji buvo maža ir tokia liesutė, kad ir labiausiai norėdamas nebūtum pasakęs, kiek jai metų – ar dar tik aštuoneri, ar jau ir visi dvylika. Juodos kaip derva jos garbanos buvo tokios susivėlusios, tarsi jų niekuomet nebūtų palietusios šukos ar žirklys. Didžiulės nuostabiai gražios akys – taip pat juodos kaip derva, o kojos irgi tokios pat spalvos, nes ji beveik visuomet bėgiodavo basa. Tik žiemą kartais įsistodavo į batus, į visiškai skirtingus, ne tos poros, be to, jai gerokai per didelius. Taip

buvo dėl to, kad kitokių ji neturėjo: vien tik tuos, kur nors rastus ar kieno nors padovanotus. Jos ilgas, ligi kulkšnių sijonėlis buvo sudurstinėtas iš įvairiaspalvių lopų. Viršum jo ji vilkėjo seną, labai platų vyrišką švarką su atraitytomis ligi alkūnių rankovėmis. Jų pakirpti Momo nenorėjo, nes žiūrėjo į ateitį: juk ji dar augsianti! Iš kur gali žinoti, ar paskui berasi kitą tokį gražų ir su tokia daugybe kišenių.

Po žolė apaugusia teatro griuvėsių scena buvo kelios apgriuvusios kamarėlės, į kurias patekti galėdavo pro skylę lauko sienoje. Čia Momo ir buvo įsikūrusi. Vieną vidurdienį pas Momo atėjo keletas vyrų ir moterų, gyvenančių netoliese, ir mėgino ją iškvosti. Momo stovėjo prieš neprašytus svečius ir bailiai spoksojo, bijodama, kad jie iš čia jos neišvytų. Bet netrukus pastebėjo, kad tai malonūs žmonės. Jie patys buvo neturtingi ir žinojo, koks sunkus yra gyvenimas.

– Taigi, – tarė vienas vyriškis, – vadinasi, tau čia patinka?

– Taip, – atsakė Momo.

– Ir tu nori čia pasilikti?

– Taip, noriu.

– Negi tavęs niekas niekur nelaukia?

– Ne.

– Norėjau pasakyti: ar nereikia tau grįžti namo.

– Čia mano namai, – pasiskubino atsakyti Momo.

– Iš kur tu, vaikuti?

Momo neaiškiai mostelėjo ranka, rodydama kažkur į tolį.

– Kas tavo tėvai? – toliau kamantinėjo vyriškis.

Mergaitė sutrikusi pasižiūrėjo į jį ir kitus ir gūžtelėjo pečiais.

Žmonės susižvalgė ir atsiduso.

– Nebijok, – kalbėjo vyriškis toliau, – mes tavęs neketiname iš čia išvaryti, tik norime tau padėti.

Momo tylėdama linktelėjo, bet dar nebuvo visiškai tikra, kad tas žmogus sako tiesą.

– Tu sakai, kad tavo vardas Momo, ar ne?

– Taip.

– Tai gražus vardas, bet aš tokio dar niekada nesu girdėjęs.

Kas gi tau davė tą vardą?

– Aš, – atsakė Momo.

– Tu pati taip pasivadina?

– Taip.

– Kada tu gimei?

Momo pagalvojo ir pagaliau tarė:

– Kiek prisimenu, aš visuomet buvau.

– Argi tu neturi kokios nors tetos, dėdės, senelės, apskritai šeimos, kur galėtum prisiglausti?

Momo tik nužvelgė vyriškį ir valandžiukę patylėjo. Paskui murmtelėjo:

– Čia mano namai.

– Na taip, – sutiko vyriškis, – betgi tu vaikas. Kiek tau iš tikrųjų metų?

– Šimtas, – netvirtai atsakė Momo. Žmonės nusijuokė, palaike tai pokštu. – Bet rimtai, kiek tau metų?

– Šimtas du, – dar netvirčiau atsakė Momo.

Pagalvius žmonės suprato, kad mergaitė yra įsidėmėjusi tik kelis atsitiktinai nugirstus skaitvardžius, o ką jie reiškia, nežino, nes jos niekas nemokė skaičiuoti.

– Klausyk, – prabilo vyriškis, pasitaręs su kitais, – ar ne geriau būtų, jei mes praneštume policijai, kad tu čia? Tada pakliūtum į vaikų namus, ten gautum pavalgyti, turėtum lovą,

išmaktum skaičiuoti, skaityti, rašyti ir dar daugiau kitų dalykų. Kaip tu manai, a?

Momo nusigandusi žiūrėjo į jį.

– Ne, – sumurmėjo ji, – tenai nenoriu. Ten jau buvau kartą. Kiti vaikai irgi buvo. Ten langai su grotomis. Kiekvieną dieną muša – ir be jokio reikalo. Iš ten aš naktį pasprukau per tvorą. Ten nebenoriu grįžti.

– Suprantu, – tarė vienas senyvas vyriškis ir linktelėjo. Kiti žmonės taip pat suprato ir linktelėjo.

– Na, gerai, – prabilo viena moteriškė, – betgi tu dar maža. kažkas turi tavim rūpintis.

– Aš, – atsakė Momo su palengvėjimu.

– Argi tu gali? – paklausė moteris.

Momo patylėjo valandžiukę, paskui tyliai tarė:

– Man daug nereikia.

Žmonės vėl susižvalgė, atsiduso ir linktelėjo.

– Žinai ką, Momo, – vėl prašneko vyriškis, tas, kur pirmasis pradėjo kalbą, – sakom, gal tu galėtum prisiglausti pas kurį nors iš mūsų. Tiesa, pas mus pačius vietos ne per daugiausia, ir kone kiekvienuose namuose kirbinės vaikų, kuriuos reikia pavalgydinti, bet mums atrodo, kad vienu daugiau ar mažiau – nedidelė bėda. Kaip tu manai, a?

– Ačiū, – atsakė Momo ir pirmą kartą šyptelėjo, – labai ačiū! Tačiau ar negalėtumėt leisti man gyventi čia?

Žmonės visai svarstė, ilgai galvojo ir galop sutiko. Nes čia, anot jų, mergaitei bus nė kiek ne blogiau gyventi, kaip ir pas bet kurį iš jų, o rūpintis ja galės jie visi kartu, juk visiems kartu, šiaip ar taip, daug paprasčiau negu vienam skyrium.

Ir jie tuojau ėmėsi darbo: kiek galėdami aptvarkė ir paremontavo pusiau užgriuvusią kamarėlę, kurioje Momo gyveno.

Vienas iš jų, mūrininkas, net sumūrijo nediduką akmeninį židinį, išvedė surūdijusį vamzdį dūmams išeiti. Senas stalius sukėlė iš dėžinių lentų stalą ir porą kėdžių. Pagaliau moterėlės atitepė seną geležinę lovą su visokiausiais užraitymais, dar apysveikį čiužinį ir dvi antklodes. Iš tos akmeninės landynės po griuvėsių scena išėjo jaukus kambariukas. Mūrininkas, turintis menininko gyslelę, galų gale dar nupiešė ant sienos gražų paveikslą su gėlėmis. Nupiešė netgi rėmus ir vinį, ant kurio tas paveikslas kabo.

O paskui atėjo tų žmonių vaikai ir atnešė likusio šiokio tokio maisto: kas gabalą sūrio, kas duonos bandelę, kas truputį vaisių ar kitko. O kad tų vaikų buvo labai daug, tai tą vakarą jų susirinko devynios galybės, ir amfiteatre jie iškėlė Momo įsikūrimo garbei tikrą šventę. Šventė buvo tokia linksma, kokią tik varguoliai temoka surengti.

Taip prasidėjo mažosios Momo ir aplinkinių žmonių draugystė.

